

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Кафедра української мови і літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
іноземної та слов'янської
філології

А.М.Коваленко

» _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
ПП 2 АСИСТЕНТСЬКА ПРАКТИКА У ЗВО

галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність – 014 Середня освіта (Українська мова і література)

освітня-програма/програми – Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Мова навчання – українська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології

«30» серпня 2019 р.

Голова

Семенов О.М., д.пед.н., професор

Розробник: **Захарова Валентина Анатоліївна**, доктор педагогічних наук,
доцент кафедри української мови і літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри
української мови і літератури
Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри

Семенов О.М., д.пед.н., професор

Вступ

Студенти-магістранти спеціальності **014 Середня освіта (Українська мова і література)**. **Додаткова спеціальність: 014 Середня освіта (мова і література (англійська)) за освітнім рівнем «Магістр»** проходять асистентську практику у вищому навчальному закладі – у період із 14 жовтня по 10 листопада 2019 року. Тривалість практики складає чотири тижні. Практика оцінюється у 100 балів.

Робоча програма практики зорієнтована на формування у магістрантів загальних та фахових компетентностей майбутніх викладачів української мови і літератури для успішного здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження.

Соціально-політичний розвиток українського суспільства постійно вносить суттєві зміни у всі сфери діяльності людини, у тому числі в професійну підготовку майбутніх фахівців закладів вищої освіти, вимагає перегляду всієї системи їх підготовки в напрямі підвищення вимог до кадрового наукового потенціалу. Непростий стрімкий час породжує нові завдання, висуває нові вимоги, підвищує планку відповідальності викладача вищої школи за рівень якості своєї навчальної, науково-дослідницької, методичної, організаційно-виховної праці, водночас збільшуючи питому вагу творчого доробку, наукового потенціалу.

На початку XXI століття все виразніше й гостріше постають питання реформування вищої освіти в Україні в напрямі гуманізації, що спрямована на формування інтелектуальної морально-духовної особистості, якій властиві естетичні смаки. Нова соціально-освітня ситуація в Україні також актуалізує поступовий перехід від репродуктивної освіти до освіти інноваційної, сутнісний зміст якої полягає у зверненні до особистісних якостей та творчого потенціалу майбутніх викладачів української мови та літератури. У реалізації цих завдань пріоритетну роль відіграють філологічні дисципліни, але вагоме місце в процесі підготовки викладача відводиться саме методиці викладання української мови і літератури у закладах вищої освіти.

Із метою підвищення рівня науково-методичної підготовки магістрантів-філологів уводиться курс «Методика викладання української мови і літератури у закладах вищої освіти». Він є одним із підсумкових курсів із методики навчання, що читається для магістрантів спеціальності «українська мова і література» факультету іноземної та слов'янської філології. Структура і зміст курсу визначається метою і завданнями вищої школи XXI століття.

За навчальним планом підготовки магістрантів асистентська практика проводиться у закладах вищої освіти III-IV рівнів акредитації на 6 курсі. До практики допускаються магістранти, які не мають академічної заборгованості за попередній семестр навчання в магістратурі. У разі необхідності педагогічна практика може бути перенесена на інший термін або продовжена. Керівництво практикою здійснюють професори та провідні доценти університетських кафедр: української мови і літератури, психології, педагогіки.

Магістерська педагогічна практика є безпосереднім продовженням курсу «Методика викладання української мови та літератури у закладах вищої освіти». Практика магістрантів – це така форма їх діяльності, що спрямована на закріплення теоретичних знань із методики викладання предметів мовознавчого та літературознавчого циклів. У процесі здобуття освітнього рівня «магістр» реалізується один із принципів навчання – єдність теорії та практики. Саме під час виконання завдань, передбачених магістерською практикою, спостерігається свідоме виконання магістром функцій викладача на базі систематизації й узагальнення наукових досліджень, педагогічного досвіду, спостережень та наукових експериментів.

Робоча програма асистентської практики є основним робочим документом, що визначає змістовий компонент та процес організації і проходження практики.

Робоча програма асистентської практики сформована на основі наскрізної програми практики, що спрямовує роботу майбутнього науково-педагогічного працівника на підвищення власного рівня педагогічної майстерності; сприяє набуттю знань про особливості проведення діагностики педагогічних досліджень; скеровує майбутніх викладачів до визначення можливих напрямів та перспектив дослідницької роботи в галузі методики викладання української мови та літератури.

У процесі проходження виробничої практики застосовуються такі **методи**: проблемний, дослідницький, частково пошуковий, презентації, навчально-ігрові. **Методами оцінювання** є: поточний контроль, диференційований залік.

У процесі проходження асистентської практики у студентів-магістрантів формуються загальні компетентності:

- знання та розуміння специфіки професії і предметної галузі, основних концепцій, базових філологічних понять;
- здатність діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності, виробляти й удосконалювати власну систему професійних умінь та навичок;
- здатність бути критичним, аналізувати свою і студентську навчальну діяльність та синтезувати її, застосовувати загальнодидактичні та специфічні принципи на конкретному мовному й літературному матеріалі;
- здатність проводити педагогічні дослідження з конкретної теми, визначати та розв'язувати конкретні професійно-педагогічні проблеми, які вимагають інтеграції знань та практичних умінь із літературознавчих дисциплін, педагогіки, психології;
- здатність учитися, готовність до самоосвіти і самовдосконалення впродовж життя, постійного підвищення кваліфікації.

У процесі проходження асистентської практики у студентів-магістрантів формуються професійні (фахові) компетентності:

- здатність самостійно здобувати нові знання із мовознавчих та літературознавчих дисциплін, вільне володіння науковим інструментарієм у галузі філологічної та методичної науки для використання у професійній діяльності на робочому місці викладача закладу вищої освіти;
- здатність виконувати різні види літературознавчого аналізу, до опанування технології роботи з фаховим текстом, реферувати, анотувати, редагувати;
- здатність орієнтуватися в основних тенденціях суспільного життя, мовної і літературної освіти та визначати власну позицію, вивчати, критично осмислювати надбання історії методичної думки й упроваджувати у власну методичну систему передовий національний досвід науковців із метою свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі;
- здатність організовувати навчально-виховний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на творчий розвиток студентів;
- здатність до ефективної та компетентної участі в різних формах навчально-педагогічної комунікації (методична рада університету чи факультету, методична комісія кафедри, виробнича нарада кафедри, методичний семінар кафедри).

Регіональне значення Робочої програми вбачаємо в потребі фахової підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) Додаткова спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка в Сумській області. На початку XXI століття все виразніше й гостріше постають питання реформування вищої освіти в Україні в напрямі гуманізації, що спрямована на формування інтелектуальної морально-духовної особистості, якій властиві естетичні смаки. Нова соціально-освітня ситуація в Україні актуалізує поступовий перехід від репродуктивної освіти до освіти інноваційної, сутнісний зміст якої полягає у зверненні до особистісних якостей та творчого потенціалу майбутніх викладачів та вчителів української мови і літератури. У реалізації цих завдань пріоритетну роль відіграють філологічні дисципліни, але вагоме місце в процесі підготовки викладача, вчителя відводиться саме педагогічній практиці у закладі вищої освіти.

Унікальність Робочої програми продиктована орієнтацією на формування професійних (фахових) компетентностей студентів, вироблення педагогічної концепції викладання української мови і літератури у ЗВО, що розширить межі змісту всіх дисциплін мовознавчо-літературознавчого циклу, наповнить його важливою сучасною інформацією, яка слугуватиме успішному здійсненню професійної діяльності.

У процесі проходження асистентської практики використовуються такі методи та технології: інтерактивні, організація та проведення настановчої та підсумкової конференції, проведення педагогічного експерименту, організація та проведення констатувального та формувального етапів експерименту, обробка отриманих в експерименті даних; застосовуються такі форми: конференція, самостійна робота студентів, консультації викладачів-методистів, поточні консультації, «круглі столи», участь у науково-практичних конференціях та методичних семінарах, екскурсії, відвідування лекцій провідних науковців кафедри та обговорення відвіданих занять тощо. Під час проходження практики студенти-магістранти беруть участь у **науково-практичних конференціях**, які організовує кафедра української мови і літератури, а також разом із керівником практики працюють над колективною темою кафедри **«Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти»**, беруть участь у роботі **Ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, що діє на базі кафедри**.

У результаті проходження практики студенти готують: звітну документацію за результатами асистентської практики, проекти, презентації тощо; мультимедійну презентацію за темою заняття на паперових носіях.

1. Мета і завдання асистентської практики

Практика є складовою частиною навчального процесу в педагогічному університеті, яка пов'язує теоретичне навчання в магістратурі і самостійну викладацьку роботу у закладі вищої освіти, дає можливість набути практичні вміння та навички науково-педагогічної діяльності викладача.

Основною метою практики є формування загальних та фахових компетентностей магістрантів – майбутніх викладачів української мови і літератури – для успішного здійснення професійної діяльності та проведення наукового дослідження, підготовка фахівців, які здатні компетентно вирішувати складні завдання інноваційного та дослідницького характеру в галузі мовно-літературної освіти або у процесі навчання, що передбачає проведення наукових досліджень; сформуванню у магістрантів необхідні вміння та навички викладати предмети мовознавчо-літературознавчого циклу у закладі вищої освіти на основі здобутих знань з усіх філологічних та психолого-педагогічних дисциплін. Реалізація мети здійснюється на основі всебічного аналізу теоретичних та практичних здобутків методики викладання філологічних дисциплін. Основне завдання полягатиме у виробленні педагогічної концепції викладання української мови і літератури у закладах вищої освіти, яка розширить межі змісту всіх дисциплін мовно-літературознавчого циклу, наповнить їх важливою сучасною інформацією, що слугуватиме успішному засвоєнню нового матеріалу.

Проблема формування готовності магістранта до викладання української мови і літератури у закладах вищої освіти набуває нині особливого значення,

оскільки від рівня його професійного розвитку, педагогічної вправності, методичних умінь залежить виконання основного завдання мовно-літературної освіти – засобами художнього слова сформувати естетичні смаки майбутніх учителів, викладачів, виробити систему мовно-літературознавчих знань, умінь та навичок. У зв'язку з цим ускладнюється завдання фахової підготовки такого викладача, від рівня професійної компетенції та мобільності якого залежить якісне виконання завдань гуманітарної освіти в Україні. Усе більше стає очевидною реальність докорінної перебудови класичної вищої освіти, яка нині повністю не відповідає вимогам часу.

Майбутній викладач української мови і літератури повинен вміти захопити пристрасним словом студента, виробити почуття розуміння і пошани до кращих надбань вітчизняної літератури, засобами художнього слова викликати естетичні та емоційні переживання, закласти основи професійної компетентності майбутніх учителів-словесників, сформувати висококваліфікованих спеціалістів, національно свідомих особистостей, здатних бути конкурентоспроможними на ринку праці в сучасних непростих економічно-фінансових умовах.

Пошуки інтенсивних шляхів навчання та підготовки магістрантів стають актуальними саме на завершальному етапі їх навчання. Випускники магістратури повинні стати інтелектуальною елітою нації, яка в умовах ринкової економіки зможе відстояти і захистити національні інтереси та підняти духовно-інтелектуальний рівень студентів з урахуванням запитів та пропозицій світової спільноти, наукового співтовариства. Також магістранти повинні бути широко ерудованими фахівцями в основних галузях гуманітарних знань, володіти науковою базою, що дозволить у майбутньому молодому викладачу орієнтуватися в комплексі світоглядних проблем сучасної науки в цілому, опанувати логіку розвитку наукового знання, психологію наукової та художньої творчості, опрацювати методологію філологічних досліджень. Формування цих якостей – одне із завдань курсу методики викладання української мови і літератури в закладах вищої освіти.

Озброєні фаховими знаннями з мовно-літературознавчих дисциплін, магістранти відчують потребу в методиці їх викладання, у високих ціннісних орієнтирах, які зможуть досягнути під час майбутньої викладацької практики. Магістранти, які вже мають філологічну освіту, на завершальному етапі навчання під час проходження практики оволодіють основами професійної майстерності майбутнього викладача мови та літератури, самовдосконаляться з метою підвищення свого професійно-методичного рівня.

Під час проходження асистентської практики **студенти-магістранти повинні:**

- сформувати відданість засадам професійної етики;
- виробити здатність продукувати і впроваджувати в роботу викладача інноваційні ідеї, технології, методики, пов'язані із забезпеченням якісної мовно-літературної освіти;
- ознайомитися з основними напрямками роботи викладача (навчальна, науково-дослідницька, навчально-методична та організаторсько-

профорієнтаційна робота) закладу вищої освіти;

- ознайомитися з державними стандартами навчальних дисциплін, освітньо-професійними програмами, авторськими програмами, змістом і структурою курсів української мови та літератури, дотримуватися принципу об'єктивного історизму в осмисленні специфіки літератури та її художньої, культурологічної, націєтворчої ролі;
- сформувати вміння застосовувати отримані теоретичні знання на практиці – на робочому місці викладача;
- вивчити специфіку університетської філологічної освіти та визначити місце курсів мови і літератури в ній;
- скрупульозно вивчити робочі програми із мовознавчих та літературознавчих дисциплін;
- набути досвід написання конспектів лекцій із мовно-літературознавчих дисциплін та курсів методики викладання;
- набути досвід підготовки та проведення практичних і лабораторних занять;
- виробити початкові вміння і навички читання лекцій (оглядових, монографічних тощо) та проведення практичних занять у закладі вищої освіти;
- з'ясувати специфіку, форми і методи проведення практичних і семінарських занять із літератури, опанувати методикою проведення спецкурсів, визнати право вибору студентом спецкурсу і спецсемінару, професійно-орієнтованого спрямування спецкурсів і спецсемінарів;
- оволодіти різними методами і засобами поточного і підсумкового контролю рівня знань студентів відповідно до 100-бальної системи оцінювання, організації навчального процесу, формами й методами проведення заліку, екзамену з мови та літератури;
- сформувати початкові вміння та навички організації і проведення самостійної роботи, консультацій студентам, засідань наукових гуртків і проблемних груп;
- виробити навички використання здобутих знань із педагогіки вищої школи та психології;
- набути досвід розробки нових технологій навчання студентів на сучасному етапі розвитку методики;
- ознайомитися з формами і методами організаційно-управлінської роботи університету;
- з'ясувати специфіку курсу літератури в університеті на сучасному етапі (герменевтичні принципи, духовно-культурний, феноменологічний, проблемний виклад, проблемність в аналізі літературного процесу та творчості письменника, екзистенціально-діалогічна концепція, урахування найновіших досягнень літературознавчо-критичної думки, особистісно-орієнтований підхід, поєднання досягнень вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду з власним науковим доробком тощо);

- опанувати та творчо використовувати традиційні й новітні підходи до вивчення мови та літератури у закладі вищої освіти; відійти від стереотипів минулого (лекція – читання тексту – підручник, лекція – підручник – текст, лекція – підручник та ін.);
- досягти розуміння психології художньої творчості, архетипів, символів як необхідність пізнання явного і прихованого смислів тексту (твору);
- визначити специфіку вивчення оглядових та монографічних тем у лекційному та практичному курсах;
- навчитися виокремлювати й аналізувати вічне й неперехідне в літературному процесі і творчості письменника;
- створити модель особистості сучасного викладача, визначити вплив його на аудиторію, відмовитися від стереотипів минулого (часте звернення до конспекту, невміння зацікавити студентів тощо);
- визнати пріоритети в роботі викладача закладів вищої освіти: науковий авторитет, глибокі знання, власний науковий доробок, орієнтація на найновіші наукові досягнення викладача навчального курсу;
- здійснювати ефективну підготовку студентів до сприйняття теми (наукової проблеми);
- здійснювати ефективне керівництво пізнанням літературного твору до лекції;
- керувати курсовими, дипломними роботами та педагогічною практикою в університеті;
- виробити культуру поведінки і здатність працювати в педагогічному колективі;
- виробити наукові інтереси, потяг до активної участі в підготовці та проведенні днів магістерської науки, магістерських науково-практичних конференцій;
- сформувані первинні вміння та навички проводити педагогічний експеримент у закладах вищої освіти.

У процесі виконання завдань, передбачених програмою асистентської практики, магістранти зможуть:

- навчитися перевіряти якість здобутих на молодших курсах теоретичних знань із історії української мови та літератури і методик їх викладання;
- навчитися працювати за кредитною системою: складати навчальні й робочі програми з мовознавчих та літературознавчих дисциплін і методик їх викладання; визначати структуру тематичних розділів, їх змістовий компонент; оволодіти методикою проведення підсумкового контролю знань, умінь та навичок студентів;
- організувати науково-дослідницьку роботу студентів, складати план роботи наукового гуртка та проблемної групи;
- опанувати методикою проведення лекційних, практичних і лабораторних занять із дисциплін мовно-літературознавчого циклу, методики викладання, спецкурсів та спецсемініарів;

- осмислити та апробувати методику проведення фольклорної практики студентів молодших курсів;
- уміти організувати і здійснювати контроль за самостійною та індивідуальною роботою студентів;
- проводити педагогічний експеримент для магістерського дослідження;
- скласти план куратора академічної групи;
- здійснювати організаційно-виховну та профорієнтаційну роботу.

Програмні результати навчання такі:

<p>Знання</p>	<p>ПРЗ 1. Розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень.</p> <p>ПРЗ 2. Базові уявлення про психологічні чинники, які впливають на процес навчання студентів, про структуру педагогічних здібностей та їх формування у студентів.</p> <p>ПРЗ 3. Розуміння методів та прийомів навчання/викладання української мови та літератури в закладах вищої освіти.</p> <p>ПРЗ 4. Базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі філології та методики української мови та літератури.</p> <p>ПРЗ 5. Знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних для успішного, ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукових досліджень.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Уміє застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання фахової інформації з різних джерел для розв'язання проблем професійної (освітньої та наукової) діяльності.</p> <p>ПРУ 2. Уміє аналізувати, порівнювати, критично осмислювати науково-методичну та загальнонаукову інформацію; пропонує шляхи вирішення досліджуваної проблеми, аргументуючи власну позицію.</p> <p>ПРУ 3. Здатний діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності.</p> <p>ПРУ 4. Володіє сучасними методами та прийомами викладання української мови та літератури в закладах вищої освіти.</p> <p>ПРУ 5. Проектує і проводить різні види занять із урахуванням інноваційних технологій, передового педагогічного досвіду та знань про індивідуально-вікові особливості молоді.</p> <p>ПРУ 6. Бере участь в різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії).</p> <p>ПРУ 7. У професійній діяльності керується сучасними принципами толерантності, діалогу і співпраці.</p> <p>ПРУ 8. Уміє будувати і втілювати ефективну стратегію</p>

	професійного саморозвитку і самовдосконалення.
Комунікація	<p>ПРК 1. Вільне компетентне спілкування з широким колом фахівців, із громадськістю у галузі професійної та/або наукової діяльності.</p> <p>ПРК 2. Ефективна взаємодія в команді, у професійному колективі та з представниками інших професійних груп.</p> <p>ПРК 3. Педагогічна комунікація у процесі навчання/викладання української мови і літератури.</p>
Автономія і відповідальність	<p>ПРА 1. Усвідомлення соціальної значущості майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності.</p> <p>ПРА 2. Відповідальне ставлення до навчання студентів.</p> <p>ПРА 3. Здатність до навчання упродовж життя і вдосконалення з високим рівнем автономності набутої під час навчання кваліфікації.</p>

Виробничою базою для асистентської практики є кафедра української мови і літератури факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка. Керівник педпрактики на кафедрі розподіляє магістрантів за певними курсами і дисциплінами, які закріплені та читаються на кафедрі, призначає професорів та провідних доцентів методистами практики. Керівництво практикою може здійснювати науковий керівник магістерської роботи.

2. Зміст педагогічної практики

Зміст магістерської практики базується на сучасних наукових теоріях, в основі яких – найновіші досягнення, факти, методи та технології.

Методологічною основою змісту магістерської практики, її науковими засадами є праці основоположників методики навчання української мови і літератури та професійної підготовки, провідних філософів, мовознавців, літературознавців, педагогів та психологів. Магістерська програма практики передбачає ознайомлення магістрантів із новітніми досягненнями педагогіки й методики викладання української мови та літератури в закладах вищої освіти при формуванні в них навичок науково-пошукової діяльності, при розробці й підготовці експериментальної частини магістерської роботи.

Перед початком педагогічної практики проводиться настановна конференція за участі керівника відділу практики університету, працівників деканату, завідувачів кафедр, методистів та магістрантів. На конференції оголошуються виробничі бази проходження практики, мета та конкретні завдання, обов'язки і права керівників практики і магістрантів-практикантів, порядок проходження практики та підготовки звіту.

Змістовий компонент практики студентів за ОР Магістр включає виконання таких завдань:

- отримати основні методичні рекомендації до проходження практики у контексті настановної конференції;
- взяти участь у проведенні робочої наради з керівниками факультету, кафедри, викладачами за місцем проходження практики;
- ознайомлення та осмислення навчальних планів спеціальностей;
- ознайомлення та вивчення робочих програм дисциплін, закріплених за кафедрою;
- складання індивідуального плану проходження магістерської практики;
- відвідання не менше 4 лекційних і 4 практичних чи лабораторних занять провідних викладачів кафедри;
- підготувати та подати на розгляд керівнику-методисту розгорнуті конспекти лекцій і практичних занять, що будуть проводитись магістрантом згідно з розкладом самостійно;
- провести самостійно не менше 4 лекцій і 4 практичних занять;
- провести не менше 2 консультацій студентам із предметів, що викладалися магістрантом;
- ознайомитись із роботою студентського наукового гуртка або проблемної групи і провести самостійно не менше 1 засідання гуртка або проблемної групи;
- відвідувати і взяти участь в обговоренні навчальних занять інших магістрантів;
- продовжувати паралельно з виконанням програми практики працювати над магістерським дослідженням, по можливості здійснивши експериментальну частину роботи;
- підготувати звітну документацію про магістерську практику на кінець її проходження.

Практика відбувається у 3 етапи: настановно-підготовчий, адаптивно-перетворювальний та контрольньо-рефлексивний.

Наставовно-підготовчий етап передбачає підготовку до виконання завдань асистентської практики: підготовка та участь у проведенні настановної конференції, ознайомлення з виробничою базою проходження і керівником практики; ознайомлення та осмислення робочої програми практики; визначення мети, завдань, наукових основ і функцій практики; ознайомлення з вимогами до магістрантів, режимом роботи їх на кафедрі, формою звітності.

Адаптивно-перетворювальний етап – це безпосереднє виконання завдань, що окреслені програмою магістерської практики: складання індивідуального плану роботи; скрупульозна підготовка та проведення лекційних, практичних, лабораторних занять та інших форм організації навчання у закладі вищої освіти; виконання обов'язків керівника академічної групи; відвідування й участь у роботі наукового гуртка, проблемної групи, проведення педагогічного експерименту в контексті здійснення наукового дослідження тощо. Адаптивно-перетворювальний етап має на меті перевірити теоретичні знання та сформувані вміння та практичні навички магістранта, підготувати його до викладацької, навчально-методичної, науково-

дослідницької діяльності у закладі вищої освіти, сформувані здатність продукувати і впроваджувати інноваційні ідеї, технології та методики, пов'язані із забезпеченням якісної мовно-літературної освіти.

Контрольно-рефлексивний етап завершується підсумковою конференцією за результатами практики, на якій заслуховуються звіти методистів, звіти магістрантів про конкретні здобутки та досягнення в різних напрямках роботи, відбувається демонстрація кращої документації та презентація науково-дослідницьких результатів, здійснених під час магістерської практики. На цьому етапі має сформуватися цілісна система вмінь та практичних навичок магістрантів.

Пріоритетні обов'язки магістранта під час практики:

- ознайомитися з програмою проходження асистентської практики та сумлінно її виконувати;
- вивчити навчально-методичне забезпечення та матеріальну базу кафедри;
- вивчити і творчо використати перспективний досвід провідних професорів та доцентів кафедри;
- провести дослідження для експериментальної частини магістерської роботи.

3. Форми організації і контролю асистентської практики

Практика за освітнім рівнем «Магістр» є логічним продовженням навчальних та виробничих практик на попередніх курсах та завершальним етапом професійно-педагогічної підготовки фахівця. Навчальні практики на другому та третьому курсах є свого роду адаптаційними з огляду на перспективу створення умов з метою оволодіння основними педагогічними вміннями та навичками, тому є необхідними для осмислення майбутньої професії. Практика в літніх оздоровчих таборах та пришкільних майданчиках сприяла виробленню загальнопедагогічних знань та вмінь працювати з учнівським колективом під час проведення виховної роботи. Практика за освітнім рівнем «Бакалавр» перевірила рівень здобутих знань із української мови і літератури та сформованих професійних умінь навчати учнів основної школи.

Переддипломна практика за освітнім рівнем «Магістр» має свою специфіку, бо вона відбувається в умовах, максимально наближених до реальних умов майбутньої професійної діяльності. Практика забезпечує інтеграцію знань, умінь і навичок та їх застосування, тому діяльність студента в період проходження практики є аналогом професійної діяльності викладача. Виробнича практика в університеті не лише завершує професійну освіту вчителя-україніста, а є найефективнішою формою його професійного становлення. За період її проходження студент самокритично оцінить власний рівень готовності до майбутньої педагогічної діяльності, перевірить, наскільки власні плани щодо педагогічної спеціальності відповідають сучасним реаліям школи.

Практика проводиться з відривом від занять, а тому студенти повинні

систематично працювати упродовж терміну практики в базовому навчальному закладі, дотримуючись правил внутрішнього розкладу.

Контроль за роботою магістрантів-практикантів здійснюють керівники практики, методисти, завідувач кафедри, деканат, керівник відділу практики університету, ректорат. Різні форми контролю за практикою здійснюються під час відвідування занять магістрантів-практикантів, при обговоренні проведених занять відповідно до узгодженого індивідуального плану магістранта.

Робота практикантів оцінюється керівником, методистом і завідувачем кафедри української мови і української літератури, на якій проводилась практика, та методистами Сумського державного педагогічного університету за 100-бальною системою відповідно до кредитної системи організації навчального процесу в університеті. При виставленні загальної оцінки за практику враховуються оцінки за проведені заняття, організованість та сумлінність, дисципліну та педагогічні якості практиканта, активність при виготовленні навчально-методичного забезпечення та використанні засобів навчання, діагностики знань студентів.

Магістр під час педпрактики **повинен:**

- взяти участь у настановній конференції;
- скласти та погодити з керівником індивідуальний план педпрактики;
- сумлінно виконувати обов'язки магістранта-практиканта;
- відвідати лекції та практичні заняття в закріпленій групі;
- підтримувати тісний контакт із керівником педпрактики, завідувачем кафедри, іншими методистами;
- ознайомитися з документацією кафедри;
- вивчити педагогічні умови організації наукової, індивідуальної та самостійної роботи студентів;
- з'ясувати зміст фольклорної практики в системі фахової освіти вчителя-словесника;
- виконувати обов'язки куратора академічної групи;
- дотримуватися правил внутрішнього розпорядку факультету та університету в цілому;
- здійснювати профорієнтаційну роботу, залучити студентів молодших курсів до навчання за ОР «Магістр»;
- відвідувати засідання кафедри та інші зібрання трудового колективу.

Магістр повинен **вести таку документацію:**

- індивідуальний план педпрактики;
- конспекти уроків;
- тексти лекцій, конспекти практичних і лабораторних занять;
- план роботи куратора;
- план роботи наукового гуртка;
- звіт про проходження магістерської практики.

Магістрант складає індивідуальний план за такими розділами: **навчальна робота**, що охоплює проведення залікових двох лекційних (усього 4), двох практичних (усього 4) занять, однієї консультації; **методична робота**, що

передбачає виконання індивідуальних завдань, участь у роботі методичної ради факультету, методичних об'єднань, методичних семінарів, творчих та проблемних груп тощо; **науково-дослідницька робота**, що передбачає проведення експериментальної роботи за темою магістерського дослідження, а також участь у наукових заходах кафедри української мови і літератури; **організаційно-виховна робота**, що зобов'язує проведення літературних заходів у межах факультету, а також відвідання студентського гуртожитку, проведення профорієнтаційної роботи. Індивідуальний план погоджується та затверджується керівником практики.

Магістрант отримує рекомендації щодо ведення щоденника педагогічної практики. Щоденник – це щоденні записи про зміст проведеної роботи в навчальному закладі, її аналіз та результати.

У **щоденнику** фіксуються:

- загальні відомості про базу проходження магістерської педагогічної практики, тобто відомості про навчальний заклад, факультет, кафедру, академічну групу;
- розклад занять у закріпленій за магістрантом-практикантом академічній групі університету;
- індивідуальний план практиканта, календарний план і графік відвідування з метою вивчення й аналізу методики роботи викладача та проведення пробних і залікових занять;
- відомості про загальну підготовку до проходження педагогічної практики (самостійна робота магістранта, консультації викладачів, інструктажі, схеми-алгоритми розумових операцій);
- підготовка до першого заняття (консультації методиста, викладача, труднощі та способи їх подолання, самоаналіз щодо стану готовності до проведення заняття, враження від проведеного заняття, критичний самоаналіз та самооцінка виконаної роботи);
- аналіз відвіданих занять із мовознавчо-літературознавчих дисциплін, проведених керівником педагогічної практики, науковим керівником магістерської роботи, викладачами споріднених навчальних предметів;
- результати спостережень та аналіз позааудиторної та виховної роботи навчального закладу, студентського самоврядування;
- відомості про можливу участь у роботі методичної комісії кафедри, науково-методичної ради факультету;
- результати спостережень за окремими студентами та всією академічною групою з метою складання психолого-педагогічної характеристики;
- аналіз проведеної роботи щодо вивчення кафедральної документації з дисципліни (типові навчальні програми, робочі програми з дисципліни, програмно-методичне забезпечення, плани роботи куратора академічної групи тощо), зауваження та побажання;
- перелік завдань, зроблених за особистою ініціативою, виконання індивідуальних завдань тощо;

- висновки, рекомендації та зауваження щодо організації та проведення асистентської практики.

На підставі індивідуального плану та записів щоденника магістрант-практикант складає звіт про проходження магістерської практики.

4. Звітна документація та підбиття підсумків практики

Практикант, який проходив асистентську практику, протягом 3 днів після закінчення практики подає методисту на кафедру таку документацію:

1. Звіт (форма звіту додається).
2. Конспекти двох залікових лекцій.
3. Конспекти двох залікових практичних занять.
4. Характеристику, підписану методистом практики, завідувачем кафедри та деканом факультету (на одному аркуші з обох боків).
5. Конспект проведеного на базі факультету в академічних групах мовно-літературного заходу.
6. Атестаційний лист.

Підсумки практики підбиваються на звітній конференції, яку проводять керівник практики, методисти, завідувач кафедри за участі магістрантів, методистів, членів кафедри, представників деканату і ректорату.

Присутність та виступи практикантів і методистів на підсумковій конференції є обов'язковими. На конференції оголошуються оцінки за педагогічну практику магістрантів у формі диференційованого заліку.

Асистентська практика оцінюється у 100 балів.

Для підбиття підсумків практики може проводитися співбесіда магістранта з членами комісії від кафедри та факультету.

Під час захисту студент повинен:

- продемонструвати навички роботи з навчальними та робочими програмами з дисциплін кафедри;
- обґрунтувати вибір тем для залікових занять;
- обґрунтувати вибір типів занять та їх структуру, шляхи реалізації освітньо-виховної мети;
- продемонструвати вміння оцінювати навчальні досягнення студентів за 100-бальною шкалою оцінювання;
- критично проаналізувати досягнення та визнати прорахунки і шляхи їх вирішення, указати недоліки у своїй практичній діяльності та шляхи їх усунення, внести пропозиції щодо організації та проведення педагогічної практики.

5. Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів у процесі проходження асистентської практики у ВНЗ

Лекційні, практичні, семінарські, лабораторні заняття та позааудиторна робота, проведені магістрантом під час асистентської практики в університеті, оцінюються за такими критеріями:

Оцінка «**відмінно**» (90 – 100 балів, А) ставиться, якщо магістрант продемонстрував розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України, володіє базовими уявленнями про філософсько-методологічний сучасний стан освіти в Україні та за кордоном; на високому рівні володіє методами та прийомами навчання і викладання української літератури в закладах вищої освіти; демонструє базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі філології та методики української літератури, знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних; виробив розуміння специфіки курсів української мови і літератури у закладі вищої освіти; здійснив глибокий і всебічний аналіз актуальних проблем методики викладання української мови і літератури на сучасному етапі й окреслив основні напрями та перспективи наукових досліджень для майбутніх викладачів; установив зв'язок літературної критики, теорії та історії літератури з іншими філологічними дисциплінами, предметами психолого-педагогічного циклу; визначив зміст, структуру, завдання мовознавчо-літературознавчих дисциплін у закладі вищої освіти; набув уміння та навички читати академічні лекції, проводити практичні (семінарські) та лабораторні заняття відповідно до останніх досягнень у галузі педагогіки вищої школи, укладати навчальні та робочі програми з мовознавчих та літературознавчих дисциплін; навчився керувати науковою роботою студентів (курсовою, дипломною роботою); опанував нормативні документи, що визначають діяльність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти; структуру курсів мовознавчо-літературознавчих дисциплін, вимоги до них, їх зв'язок із іншими філологічними дисциплінами; основні форми занять та методику їх проведення у закладі вищої освіти; використовував на високому рівні доцільні форми та шляхи організації індивідуальної та самостійної роботи студентів; осмислив зміст та завдання педагогічної практики у професійній підготовці викладача; самостійно, грамотно, на високому науковому та організаційно-методичному рівнях змодельював структуру конспектів залікових занять, позааудиторних заходів, чітко та обґрунтовано висував, ефективно вирішував навчально-виховні завдання, раціонально використовував різноманітні методи навчання та методичні прийоми активізації студентів, поєднував колективні, індивідуальні та групові форми занять для досягнення поставленої освітньо-виховної мети з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних відмінностей, особистісно-орієнтованого підходу до навчання; якщо магістрант-практикант виявив знання психолого-педагогічної теорії, творчий підхід і самостійність у доборі навчального матеріалу в процесі моделювання й аналізу занять; сформував необхідні вміння та навички викладання української мови і літератури на основі здобутих знань з усіх філологічних та гуманітарних, психолого-педагогічних дисциплін, новаторського досвіду викладачів філологічних дисциплін закладів вищої освіти.

Оцінка «**добре**» (82 – 89 балів, В) ставиться, якщо магістрант на достатньому рівні демонструє знання шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України; володіє базовими уявленнями про філософсько-

методологічний сучасний стан освіти в Україні; на достатньому рівні володіє методами та прийомами викладання української літератури в закладах вищої освіти; демонструє базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі методики української літератури, знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних; самостійно, грамотно, на високому науковому та організаційно-методичному рівнях моделював структуру конспектів залікових занять, позааудиторних заходів; чітко та обґрунтовано висував, ефективно вирішував навчально-виховні завдання, раціонально використовував різноманітні методи навчання, проте інколи недостатньо ефективно застосовував окремі методичні прийоми активізації студентів, поєднував різні форми занять для досягнення поставленої освітньо-виховної мети з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних відмінностей, особистісно-орієнтованого підходу до навчання; якщо магістрант-практикант виявив знання психолого-педагогічної теорії, творчий підхід і самостійність у доборі навчального та дидактичного матеріалу, але припускався незначних помилок у моделюванні та проведенні занять.

Оцінка «добре» (74 – 81 бал, С) ставиться, якщо магістрант на достатньому рівні демонструє знання шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України; має базові уявлення про філософсько-методологічний сучасний стан освіти в Україні, на достатньому рівні володіє методами та прийомами викладання української літератури в закладах вищої освіти; демонструє базові уявлення про сучасну методологію наукових досліджень у галузі методики української літератури, знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних; самостійно, грамотно, на належному науковому та методичному рівнях моделював структуру конспектів залікових занять, позааудиторних заходів; формулював та ефективно вирішував навчально-виховні завдання, правильно використовував різноманітні методи навчання, проте недостатньо ефективно застосовував окремі методичні прийоми активізації студентів, не міг поєднувати різні форми занять для досягнення поставленої освітньо-виховної мети; якщо магістрант-практикант виявив знання психолого-педагогічної теорії у доборі навчального та дидактичного матеріалу, але припускався незначних помилок у моделюванні та проведенні занять.

Оцінка «задовільно» (64 – 73 бали, Д) ставиться, якщо магістрант на низькому рівні демонструє знання шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України; має окремі уявлення про філософсько-методологічний сучасний стан освіти в Україні; володіє методами викладання української літератури в закладах вищої освіти; слабо демонструє уявлення про сучасну методологію наукових досліджень у галузі методики української літератури, знання сучасних методик і технологій; моделював структуру та плани-конспекти залікових занять, позааудиторного предметного заходу, помилявся при визначенні їх навчально-виховної мети, недостатньо ефективно застосовував різні методи навчання, прийоми активізації студентів, невдало організував індивідуальні, групові, колективні форми роботи на практичних та лабораторних заняттях, помилявся при визначенні навчально-виховної мети,

недостатньо ефективно застосовував різні методи навчання, прийоми активізації студентів, невдало організував індивідуальні, групові, колективні форми роботи на практичних та лабораторних заняттях, допускав ряд помилок у викладі матеріалу; залікові заняття та позааудиторний захід провів на належному методичному та організаційному рівні; під час проведення занять із мовознавчих та літературознавчих дисциплін магістрантом-практикантом не до кінця реалізовано освітню, розвивальну та виховну мету занять; мали місце порушення послідовності та взаємозв'язку між структурними етапами залікових занять (позааудиторного заходу); часто допускав мовленнєві помилки, не помічав помилки в мовленні студентів і вчасно не виправляв їх; постійно використовував конспект заняття, часто недостатньо аргументовано проводив оцінювання відповідей студентів без застосування різних форм контролю.

Оцінка «задовільно» (**60 – 63 бали, E**) ставиться, якщо магістрант на низькому рівні демонструє знання про розвиток системи вищої освіти України; має хаотичні уявлення про сучасний стан освіти в Україні; слабо володіє методами викладання української літератури в закладах вищої освіти; слабо демонструє уявлення про сучасну методологію наукових досліджень у галузі методики української літератури; моделював структуру та плани-конспекти залікових занять, позааудиторного предметного заходу, грубо помилявся при визначенні їх навчально-виховної мети, застосовував неефективні методи навчання, прийоми активізації студентів, невдало організував колективні форми роботи на практичних та лабораторних заняттях, допускав грубі помилки у викладі матеріалу; під час проведення занять із мовознавчих та літературознавчих дисциплін магістрантом-практикантом не реалізовано освітню, розвивальну та виховну мету занять; магістрант моделював структуру та плани-конспекти залікових занять, позааудиторного предметного заходу, грубо помилявся при визначенні їх навчально-виховної мети, застосовував неефективні методи навчання, прийоми активізації студентів, невдало організував колективні форми роботи на практичних та лабораторних заняттях, допускав грубі помилки у викладі матеріалу; під час проведення занять із мовознавчих та літературознавчих дисциплін магістрантом-практикантом не реалізовано освітню, розвивальну та виховну мету занять; мали місце порушення послідовності та взаємозв'язку між структурними етапами залікових занять (позааудиторного заходу); студент часто допускав мовленнєві помилки, не помічав помилки в мовленні інших студентів і вчасно не виправляв їх; недостатньо аргументовано проводив оцінювання відповідей студентів без застосування різних форм контролю.

Оцінка «незадовільно» (**35 – 59 балів, FX**) ставиться, якщо магістрант не виконав завдань робочої програми практики.

Магістрант, який не виконав програму педпрактики з поважних причин, має право на проходження практики повторно. При повторному невиконанні завдань практики магістрант може бути відрахований із закладу вищої освіти.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Додатки

Додаток 1

Зразок оформлення титульної сторінки звітної документації про асистентську практику

Міністерство освіти і науки України

Факультет іноземної та слов'янської філології

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Кафедра української мови і літератури

Звіт

про проходження асистентської практики

магістранта .....

**... групи .... курсу факультету іноземної та слов'янської філології
на кафедрі української мови і літератури Сумського державного**

педагогічного університету імені А. С. Макаренка

в період із ..... до .....

Суми – 2019

Зразок оформлення звіту

Звіт**про асистентську практику магістранта**

**Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
спеціальності**

014 Середня освіта (Українська мова та література).

Додаткова спеціальність: 014 Середня освіта

(Мова і література(англійська)) за освітнім рівнем «Магістр»

П.І.Б. _____,

який проходив асистентську практику на кафедрі української мови і літератури

з _____ по _____.

За період практики проведено:

_____ лекцій,
_____ практичних занять,
_____ консультацій,
_____ занять наукового гуртка;

відвідано:

_____ занять викладачів,
_____ занять магістрантів.

№ п/п	Дата	Вид заняття	Тема заняття	Відгук про заняття

Далі в довільній формі викласти свої враження і пропозиції щодо педагогічної практики.

Дата _____

Підпис студента-практиканта

Підпис викладача-методиста

(керівника практики)

Атестаційний лист студента-практиканта **6 курсу** факультету іноземної та слов'янської філології _____

про результати проходження асистентської практики на кафедрі української мови і літератури в період із 14 жовтня по 10 листопада 2019 р.

№ п/п	Показники оцінювання	Макс. кіл-ть балів	Набрані бали	Відповідальна особа	Підпис
1. Навчальна робота	Рівень проведення лекійних занять із фаху	25		Методист із фаху	
	Рівень проведення практичних занять із фаху	25		Методист із фаху	
	Відвідування й аналіз занять магістрантів та викладачів кафедри	5		Методист із фаху	
2. Організаційно-виховна	Організація і проведення мовно-літературного заходу для студентів факультету	20		Методист з фаху	
	Профорієнтаційна робота студента (день відкритих дверей, інформація для студентів 4 курсу про навчання за ОР «Магістр»)	5+5		Керівник практики	
3. Підсумки практики	Оформлення звітної документації	5		Керівник практики	
	Трудова дисципліна	5		Методист із фаху	
	Участь у роботі підсумкової конференції за результатами практики	5		Керівник практики	

Підсумкова оцінка (кількість балів за 100-бальною шкалою, ЄКТС, за національною шкалою) _____

Керівник практики

Підпис

Прізвище, ім'я, по батькові

7. Методичні рекомендації до складання звіту

1. Характеристика матеріальної бази місця проходження практики.
2. Кількість відвіданих лекцій, практичних занять, їх аналіз. Загальні враження.
3. Кількість відвіданих мовно-літературних заходів, їх аналіз.
4. Кількість проведених виховних заходів, їх аналіз.
5. Основне враження від проведених занять і заходів. Які ефективні методи і прийоми були використані?
6. Які типи занять були використані під час магістерської практики? Які з них проходили більш вдало?
7. Як упроваджувалися педагогічні ситуації, дискусійні й проблемні завдання в навчальний процес?
8. Який рівень науковості занять?
9. Які завдання магістранта-практиканта Ви змогли повністю реалізувати, а які – ні. Укажіть причини.
10. Які засоби стимулювання мотивації та інтересу студентів під час магістерської практики Ви використовували?
11. Який Ваш рівень професійної підготовки?
12. Як Ви формували конкурентоспроможність студентів університету?
13. Як Ви урізноманітнювали навчальні форми роботи?
14. Чи є лекція провідною формою організації навчання у вищій школі?
15. Які типи лекцій Ви проводили?
16. Чи створювали Ви ситуацію успіху на практичних заняттях? Якщо так, то яка з форм здобуття знань створює стабільну ситуацію успіху?
17. Які Ви виробили критерії ефективності проведення практичних занять?
18. Які показники якості практичного заняття є найголовнішими?
19. Як Ви оцінюєте власне застосування способів активізації пізнавальної діяльності студентів (доцільність/недоцільність їх використання)?
20. Як Ви оцінюєте власну емоційність викладу матеріалу, свою культуру мовлення, власне вміння створити належний комфорт на заняттях?
21. Які види та форми організації контролю знань, умінь і навичок Ви використовували?
22. Як Ви стимулювали студентів до участі у виховній та профорієнтаційній роботі?
23. Як Ви зацікавлювали студентів до творчого пошуку в науковій роботі?
24. Чи знайшли Ви найбільш ефективні технології мовно-літературної самоосвіти?

25. Проаналізуйте допущені під час практики прорахунки та помилки.
26. Зробіть аналіз, синтез, порівняння, зіставлення початку й кінця магістерської практики.
27. Чи виконали Ви програму педпрактики? Визначте якість її виконання.
28. Яка Ваша професійна компетенція?
29. Зробіть висновок про роль магістерської практики у професійному становленні магістрів.
30. Проаналізуйте власну готовність продукувати і впроваджувати інноваційні ідеї, технології, методики, пов'язані із забезпеченням якісної мовно-літературної освіти в закладі вищої освіти.

**Робоча програма асистентської практики з української мови
та літератури для спеціальностей
для спеціальності**

**014 Середня освіта (Українська мова та література).
Додаткова спеціальність: 014 Середня освіта
(Мова і література(англійська))
за освітнім рівнем «Магістр»**

Суми, СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019 р.
Свідоцтво №231 від 02.11.2000 р.

Комп'ютерний набір та верстка В.А. Захарової

СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87
Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А.С. Макаренка